

ZPRÁVY RŮZNÉ.

Manifestační schůze pro zřízení technického musea království Českého.

Manifestační schůzi, svolanou »přípravným komitétem pro zřízení technického musea v království Českém« na neděli dne 5. července t. r., zahájil rektor české vys. školy technické v Praze prof. Novotný a uvítal přítomné těmito slovy:

»Nynější století označuje se vším právem názvem století technické práce, jelikož výsledky technické práce a technických věd dávají jemu odchýlný ráz od století předešlých. Vývoj věd technických, vývoj práce technické postupuje úžasně rychle, a co dnes je novinkou, stává se v poměrně krátké době věcí a předmětem, který má již jen historický význam v rozvoji věd technických.

Tyto předměty a různé výsledky práce technické nutno zachovati budoucím věkům, nutno je zachovati jako neklamné důkazy a doklady dějin vývoje technické vědy a technické práce.

Dosavadní musea nestačí pro tyto nové úkoly a nutno starati se o nová musea, která by pojala památky technické vědy a práce různých dob a která by znázorňovala jich vývoj. Z té příčiny založeno velikolepé museum technické v Mnichově a zakládá se museum technické práce ve Vídni, které počítá na příspěvky a součinnost všech korunních zemí.

Stejnou myšlenku pojal v letošním školním roce sbor profesorský české vys. školy technické v Praze a usnesl se, aby na oslavu jubilea 60letého panování J. V. císaře a krále zřízeno bylo při naší vysoké škole museum technické věd. — Prvé základy musea technické práce byly u nás již dříve položeny! Je to v prvé řadě cukrovarnické museum založené dvorním radou professorem Karlem Preisem; dále sbírky jednotlivých vědeckých ústavů naší vysoké školy technické, které měly se tím státi přístupnými širší veřejnosti. — Avšak uznalo se brzy, že hmotné prostředky sboru profesorského nestačí k plnému provedení této velké úlohy, kterou nelze vykonati bez součinnosti vlády, země, jednotlivých ústavů a závodů, jakož i bez vydatné součinnosti celého stavu technického.

Z té příčiny rozšířen zařizující výbor, který původně skládal se jen ze členů sboru profesorského české techniky, a tento nový výbor usnesl se, aby na oslavu 60letého panování J. V. císaře a krále založeno bylo »technické museum království Českého« pro obě národnosti.

Dnešního dne mohu jako rektor české vysoké školy technické, vítaje všechny přítomné, odevzdati provedení této velikolepé myšlenky, která povždy důstojně reprezentovati bude technickou práci v království Českém vykonanou, tomuto nově ustavenému zařizujícímu výboru a to s přáním, aby jeho snahy korunovány byly plným úspěchem.

Ačkoli nyní nemá sbor profesorský české techniky rozhodujícího vlivu a zodpovědnosti za další zdar, mohu Vás, velectění pánové, ujistiti, že vždy a všude bude podporovati myšlenku zřízení musea technické práce, která v jeho středu vznikla.

Tím končím a Vaší práci plného zduaru přeji jménem svým a jménem českého vysokého učení technického.

Dále uvítal pak rektor Novotný jmenovitě přítomné zástupce místopředsedství v království Českém, místopředsedské vicepresidenty Dörfla a Vojáčka, místopředsedského radu bar. Brauna, okr. hejtmána Ardelta, dále baňského hejtmána dv. r. Honla, předsedu chemické společnosti francouzských cukrovarníků Duponta, prof. dra Horáčka za českou universitu, náměstka Jirouska za město Prahu, dra Podlipného za Národní radu, Holečka za Král. Vinohrady, okresního starostu Wintera za okres žižkovský, radu Čiháka za železn. oddělení Zemsk. výboru, dra Baborovského za čes. společnost chemickou, inž. Langera za expozituru vodocepnou, sládku Menšíka za jednotu pro vydržování výzkumného ústavu pivovarnického, inž. Brabce za spolek arch. a inž. v král. Česk., vládn. radu Černého za průmyslovou školu v Praze, dra Kliera za kanalizační komisi, inž. čís. r. Schillera za jednotu ku povzbuzení průmyslu v Čechách, vládního radu dra Brejchu, náměstka ředitele stát. drah, zástupce spolku posluchačů české vys. školy technické, jakož i ostatní přítomné interesenty. Po té vyzval přítomné, aby si zvolili předsednictvo.

Inž. K. C. Neumann navrhuje za předsedu inž. Jos. Janatku, ředitele strojírný Breitfeld-Daněk, který již od počátku pro myšlenku zřízení technického musea působí. Návrh se přijímá.

Řed. Janatka, ujmaje se slova, děkuje za důvěru projevenou a připomíná, že myšlenka zříditi technické museum v Praze pro král. České není nová. Již před rokem se o projektu tom psalo a jednalo a hlavně okolnost, že ve Vídni pořádání jubilejní výstavy odloženo, nutkala zdejší kruhy k uskutečnění technického musea pro království České. Předsedající má za to, že vyspělost technické práce v Čechách má plné právo na to, aby v Praze zřízen byl ústav takový. Sbor profesorský české vysoké školy technické v čas chopil se věci a jemu děkujeme hlavně, že dnes ve prospěch zřízení musea můžeme manifestovati.

Předsedající žádá, aby sbor profesorský české vysoké školy technické zachoval i na dále blahovůli a přízeň svojí ústavu tomuto.

Přecházeje ku programu schůze, žádá předsedající dr. Stoklasu, aby se ujal slova k referátu »O technickém museu v Čechách«.

Prof. Stoklasa sděluje především, že na základě usnesení pozatímního komitétu navštívil s prof. drem Grubrem Jeho Excellenci místopředsedu, aby ho informovali o krocích podniknutých a požádali za podporu, což učiniti slíbil.

Prof. Stoklasa nadšenými slovy líčí význam technického musea se stanoviska všeobecné vzdělanosti a dokazuje, že v národě českém technická věda a práce měla vždy vděčnou půdu. Vzpomínal pak zvláště matematických a astronomických prací ze středověku a velebil dobu císaře Rudolfa II., ve které království české bylo střediskem kulturních snah celé Evropy, a vzpomínal, že v oné době ohlašovány byly objevy a vynálezy, které učiněny byly ve střední Evropě, císařskému dvoru pražskému.

Připomenul snahy hraběte Chotka o uspořádání výstavy technicko-průmyslové u příležitosti návštěvy císařovny Marie Teresie v Čechách. Ukázal na myšlenku zřízení technického musea při inženýrské škole v Praze, jakož i zřízení kursů vzdělávacích pro umělce a řemeslníky při ní.

Vzpomenul prvních snah o zřízení železnice v Čechách a konečně poukázal na velikolepý rozmah technické práce a technických věd v Čechách od doby nastoupení vlády Jeho Veličenstva až do letošního roku.

Řeč prof. Stoklasy přijata s pochvalou, a předsedající děkuje mu srdečně za jeho výklad, který zajisté nemálo přispěje k uskutečnění pojeté myšlenky!

Jako další bod programu byl referát prof. dra Grubera:

»O programu a organizaci Technického musea v království českém«.

Dr. Gruber praví, že moderní doba se svými rychlými pokroky a převraty technickými, rychlými změnami vkusu a módy znehodnocuje nejen nákladná zařízení provozovací, nýbrž i nabyté vědomosti a zručnosti pracovní. Jsou-li již starší doby plny zajímavých pokusů o nové poučení technické a o šíření pokroku a vzdělání uměleckého, doba novější tím více vyžaduje, aby vzdělání ve škole či dílně nabyté neustále bylo udržováno na úrovni nových a nových vymožeností technických. Odtud rostoucí význam a obliba pokračovacích kursů a přednášek, obcasných odborných i stálých výstav muzej technologických. Avšak i nejmodernější sbírka technických pomůcek stává se historickou — nové vynalezený stroj nebo postup výrobní učiní ze vzorného dosud objektu muzejního historickou rekvizitu, již by se museum ryze praktické muselo co nejdříve zbýti.

Před tento problém postaveno bylo museum francouzské, r. 1795 zřízené. Nezabavovalo se však věcí zastaralých, nýbrž zachovávalo je, a výmluvný je název jeho: »Conservatoire des Arts et des Métiers«. V novější době se musea technicko-historická přímo zakládají. Tak vzniklo 1890 ze sbírek patentního úřadu museum londýnské. Roku 1903 založeno museum technické v Mnichově, dle krásných slov svého statutu k tomu určené, aby německému lidu bylo ctí a příkladem.

Bývá tedy kladeno za účel těchto muzeí: zjistiti a ukázati nejprve čestný podíl národa, země nebo státu na pokroku technickém a kulturním, obhájit druhy priorit domácních inženýrů a techniků a býti pomníkem jejich vynalézavosti a výkonnosti; býti dále příkladem, poučením, velikým technickým učilištěm národa a sice nejen pro techniky a výrobce podnětem k novým vynálezům a zlepšením, nýbrž i ústavem pro buzení technického smyslu ve třídách nevýrobních, netechnických.

Exner dobře pověděl, že právě staré věci budí zájem a porozumění pro nové — jak instruktivní je srovnání staré draisiny s moderním motocyklem, prvých parostrojů a osobních vagonů železničních s nejnovejšími lokomotivami a restauračními či spacími vagony dnešních vlaků přepychových a lázeňských, primitivních zařízení lihovarských a cukrovarských s velkozávody moderními.

Teprv zobrazení celého postupu vývojového co do surovin, pomůcek, pracovní metody až do konečného produktu ukáže zřetelně i laikovi onu obrovskou dráhu, kterou urazilo technické myšlení a technická práce, nežli dosáhly skvělých výsledků dnešních. Jde tedy o lepší pochopení a ocenění technické práce, a pro ten účel je museum technicko-historické prostředkem nezbytným a také nejlepším.

Konečně i pieta ku památce nejznamenitějších pěstitelů technických věd a průmyslu žádá, aby utvořeno bylo ústředí, kde by zachovány byly jejich pomůcky, pracovní, obrazy jejich výzkumů, upomínky na významné události technické a pod. Užasli bychom, s jak skromnými a nedokonalými pomůckami byly druhy učiněny vynálezy nejvelkolepější.

Z těchto hledisk obsahovalo by technické museum:

1. Sbírky a výstavy vynálezů, strojů, nástrojův i náradí průmyslového a zemědělského v originále neb v modelech, výkresích, fotografiích a popisech, sbírky nástrojů a přístrojů vědeckých, jakož i technických pomůcek průmyslového vyučování;

2. vyobrazení, modely, dílenské interieury a pod., znázorňující starou i novou výrobu průmyslovou i zemědělskou v jednotlivých oborech;

3. plány, obrazy a modely vynikajících staveb pozemních, železničních a vodních a zařízení komunikačních;

4. památky na nejproslulejší přestavitele technické vědy a práce (podobizny, životopisy, korespondence, pracovní);

5. archiv důležitých listin a jiných písemných nebo tištěných památek obsahu přírodovědeckého a technického;

6. technickovědeckou knihovnu s čítárnou, posluchárnou a kreslárnou;

7. laboratoř chemicko-technickou a mechanicko-technickou.

Chceme tedy i technickou vědu a práci ve všech oborech výroby v království Českém od oněch dob, kdy technické pokroky novodobé k nám počaly vnikati t. j. od konce 18. a počátku 19. století.

Avšak museum technické nesmí býti jen mrtvým skladem, nýbrž i vzdělávacím ústavem t. j. vedle obsahu, sbírek, chceme i činnost mnohostrannou a soustavnou.

Ukládáme svému museu:

a) pořádati občasně speciální výstavy předmětů přírodovědeckých nebo technických, starých i nových, ze sbírek vlastních i jiných (soukromých i veřejných);

b) účastniti se podobných výstav jinými činiteli pořádaných; konati přednášky o technice a dějinách jednotlivých odvětví průmyslových a zemědělských;

c) vydávati publikace (vědecké práce, přednášky, fotografické reprodukce, příležitostné spisy, výroční zprávy a pod.);

d) udíletí premie, diplomy a podobná veřejná uznání, jakož i vypravovati ceny na vynikající výkony v oboru přírodních věd a techniky průmyslové i zemědělské;

e) konečně podporovati vyučování na průmyslových učilištích v království Českém propůjčováním výkresů, modelů a j.

Přicházím k další otázce: Proč chystá se technické museum v Praze, když připravuje se založení podobného musea ve Vídni, a když toto v materiálních přípravách dokonce značně již pokročilo?

Již v počátcích projektu komorní výstavy pražské — kdy nebyl ještě pohřben projekt jubilejní výstavy vídeňské a nebylo vůbec ještě řeči o museu vídeňském, jako její náhradě — kladl jsem, jako sekretář komory pověřený péčí o organisování expozice komunikační, v jednáních se zástupci správy poštovní, železniční a vodní důraz na silné zastoupení retrospektiv v těchto oborech k tomu konci, aby objekty takto shledané mohly státi se jádrem budoucího musea technicko-historického.

Návrh Exnerův na zřízení musea vídeňského nutil jen k energičtější akci, i pokusil jsem se již před rokem šířiti v tisku českém přesvědčení, že bychom vlastní české museum technické mítí mohli a měli, a že by prodlení znamenalo ztrátu, ztrátu snad neodčinitelnou. Jsme tím povinni své technické minulosti: v Čechách bylo a jest mnoho vynikajících technikův a vynálezců, v leckterých oborech mají Čechy a český národ prvenství v Rakousku neb i na celém světě, a památky na mnohé starší proslulé techniky, na Gerstnera, Božka, Resla a jiné musíme již nyní shledávati po museích vídeňských a zahraničních.

Mnoho vzácných památek je již ztraceno, protože nebylo, kde je uschovati. Po každé výstavě mívají úřady, školy i soukromé podniky potíž s vystavenými modely a objekty, velice nákladnými a pro nedostatek místa pohazovanými. Jsme tím však povinni i technické přítomnosti a budoucnosti české. V Čechách je sídlo četných, mohutně vyvinutých odvětví průmyslových a jejich organisací, v Praze je sídlo dvou vysokých škol technických, jichž společný původ sahá až do 18. století a jichž nepostrádatelným doplňkem mají býti právě sbírky historicko-technické. Již nyní je v Praze dosti materiálu technicko-historického, jehož soustředění by bylo žádoucí, konečně s německé strany professorem Birkem bylo přiznáno, že není ani možno, ani prospěšno, aby jedině »r a k o u s k é« museum v sobě sloučilo všechno, co je historicky cenného zachováno.

Chceme tedy museum v Praze, museum pro království České t. j. tedy museum znázorňující technickou práci a pokrok obou národních kmenů přebývajících v tomto království v tom očekávání, že se nám podaří získati součinnosti krajanů druhé národnosti, chceme toto museum konečně jako ústav zemský, za subvence státu, samosprávných korporací a s dary objektů výstavních i na peněžních příspěvcích od interestentů.

Jsme si vědomi obtíží, jaké jsou spojeny s požadavkem zřízení musea technického, jakožto ústavu zemského: je tu zřetel na stísněné finance zemské, pochopitelně malá ochota samosprávy zemské uzavřít se v břemena finančně neurčitá, nesnadný postup řízovací (petice na zemský výbor, na sněm království Českého atd.). Obtíže tyto však daleko jsou vyváženy výhodami, jakými by pro nové museum byly: finanční zabezpečenosť a tím záruka dalšího rozvoje, snadnější rozřešení otázky místnosti, soustředění výsledků vši technické práce v zemi, možnost přičlenění objektů z jiných musej českých a konečně zřízení nového ústavu na teritoriálním podkladě pro jednotné království České.

Projekt technického musea, jakožto zemského, vyžaduje ovšem provisorní organisace: je potřeba širšího výboru, který by vznikl rozšířením dosavadního přípravného komitétu o další zástupce interesovaných kruhů průmyslových a zemědělských, jakož i správy státní a samosprávy. V lůně tohoto širšího odboru vytvořily by se speciální komitét, zejména finanční, agitační a užší výbor pracovní o 6—8 členech, v němž by kromě předsednictva byli zástupci výborů užších i jiní delegáti výboru širšího. Této zatímní organisaci, která by ani nepotřebovala rámce spolkového, příslušela by péče o místnosti, třebaš zprvu jen zatímní, o získávání objektů musejních, o zakročení u zemského výboru a sněmu království Českého, aby museum skutečně jakožto zemský ústav na oslavu panovníckého jubilea bylo založeno, dále zakročení o subvence státu, komor, města Prahy a jiných činitelů veřejných, jakož i o příspěvky interestentů a konečně provedení definitivní organisace správy musejní, jakmile bude

jisto, že museum skutečně bude moci v život býti uvedeno a kdyby se mimo nadání nepodařilo dosíci převzetí jeho do správy zemské

Pro tyto své snahy, pro tento program obsahu a činnosti musea přípravný komitét dovolává se dnešní schůzi souhlasu a opory veřejnosti. Jménem tohoto komitétu dovolují si navrhnouti, abyste schválili tuto resoluci:

1. Manifestační schůze pro zřízení technického musea v království Českém, dne 5. července 1908 v Praze konaná, uznává potřebu a prospěšnost zříditi zemské technické museum v království Českém, které by, jakožto sbírka vynikajících děl a památek vědy a práce technické, znázorňovalo historický vývoj i současný stav věd technických a přírodních, jakož i techniky zemědělské, průmyslové, maloživnostenské, a jež by usnadňovalo a šířilo technické vzdělání a výchovu v lidových vrstvách v království Českém.

2. Přípravný komitét se zmocňuje, aby doplniv se zástupci správy státní a samosprávy, jakož i interesovaných kruhů průmyslových, zemědělských i technických, podal zemskému výboru i sněmu království Českého ve smyslu referátů dnešní schůze pamětní spisy se žádostí o zřízení technického musea v Praze jakožto zemského ústavu k oslavě šedesátiletého panovníckého jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., jakož aby podnikl veškeré přípravné práce potřebné ke skutečnému aktivování technického musea, zejména opatření místností, získání a zabezpečení musejních objektů a zjednání veřejných i soukromých subvencí a příspěvků.

Pomýšlejme na to, aby i letošní výstava komory, jedna z nejkrásnějších v této zemi a v tomto státě, zůstávala po sobě památku trvalou. O pařížském museu praví se, že nebylo vlády francouzské, která by nebyla tomuto ústavu věnovala péči co největší; pro mnichovské museum poskytla říše i země po 2 millionech a město 1 million marek i stavební pozemek; museu vídeňskému slíbila vláda subvencí do 1½ milionu korun, město Vídeň věnovalo 1 million a stavební pozemek ve stejné hodnotě a průmyslové podniky upsaly do konce dubna t. r. přes 800.000 korun. Což nenašlo by se u státu, země, královského hlavního města Prahy, obchodních komor a jiných interestentů obětavosti alespoň přibližně?

Dejte našemu technickému museu v Praze alespoň polovinu této veřejné i soukromé péče finanční a český průmysl i české zemědělství, česká technická věda i práce, čeští inženýři, stavitelé, chemikové postarají se o to, aby tak, jako město Praha a celé toto království patří ku hospodářsky, technicky a kulturně k nejvyspělejším krajům této říše, aby též technické museum české v Praze po stránce retrospektivní i moderní patřilo k nejznamenatějším technickým museím celé střední Evropy.

Reč profesora Grubera setkala se s bouřlivým souhlasem celého shromáždění a předsedající vzdává nejsrdčejší díky panu profesorovi za referát jeho, který pobízí všechny účastníky k nové intenzivní činnosti.

Dříve, než dá hlasovati o navržené resoluci, zmiňuje se předsedající, že ke schůzi dnešní svolání byli zástupci obou národností, leč bohužel, že účastenství nejeví se ve stejném poměru ku rozeslaným pozváním. Nicméně doufá, že se společně práci a dobré vůli podaří, přece jen žádoucí součinnosti dosíci, aby se dospělo ku vytčenému cíli! Úloha není nikterak malá; jedná se o to, získati nejen dosti látky pro museum, ale také potřebný kapitál. O látku, jak již prof. Gruber naznačil, není nouze, poněvadž náš průmysl je tak vyvinut, že se mu záhy podaří museum bohatě naplniti. Již dnes může se honositi různými, velmi cennými dary.

Poněkud hůře se to má s otázkou finanční; tu setkáváme se s dosti těžkými překážkami. Právě letošní jubilejní výstava vyžaduje mimořádných obětí na kruzích průmyslových, s nimiž při podpoře musea důlžno počítati v míře ne poslední. Mimo zabezpečenou již podporu úřadů státních důlžno ucházeti se nyní o podporu země, královského hlavního města Prahy, obchodních komor, jiných korporací, jakož i kruhů technických a průmyslových.

Slova ujímá se inž. K. C. Neumann a poukazuje na to, že z resoluce přednesené je vidno, že myšlenky, které tanuly na myslí jednak sboru professorskému české techniky, jednak některým jednotlivcům, vstupují do konkrétního stadia. Prokázalo se zde, oč vlastně běží, a jsou to zejména závody prof. Grubera, které nás přesvědčují, že nové museum věd technických nemá býti pouze museem retrospektivním, historickým, nýbrž v prvé řadě ústavem vzdělávacím, jehož by retrospektiva byla článkem, ukazujícím, jak věda a práce technická u nás pokročily. Není pochyby, že z nepatrných počátků i zde možno vytvořiti veliké dílo, zejména budou-li na něm oba národy zemi obývací svorně spolupůsobiti; že toto spolupůsobení možné je, dokládá řečník faktem, že otevírající se museum toto nevstupuje na veřejnost s holými rukama, nýbrž se základním takřka kamenem, který tvoří dar strojřen zastoupených na letošní jubilejní výstavě společně s výstavním výborem odboru cukrovarnického, známý to model moderního cukrovaru z letošní jubilejní výstavy, s jehož věnováním budoucímu museu všichni účastníci obou národností ochotně souhlasili. Model tento je po stránce technické dokonalý vzorem celého moderního rozvoje výroby cukrovarnické.

Vyslovuje díky předsedajícímu řed. Janatkoví, jemuž přísluší zásluha o zhotovení modelu toho, jakož i o jeho získání pro museum technické práce v království Českém.

Předsedající konstatuje, že podařilo se mu získati od veškerých činitelů, celkem 15 strojřen a jiných korporací, na zhotovení modelu se

súčastnivších, prohlášení, že věnují jim náležející části modelu novému museu technickému. Odmítá díky a prohlašuje, že konal pouze jako technik svoji povinnost.

Jelikož nejsou podány návrhy ku znění resoluce, přijímá se jednomyslně nezměněna.

Předseda po té poukazuje na to, že velkého rozvoje technické vědy a práce v zemích českých dosaženo bylo právě v době panování Jeho Veličenstva. Za blahovůli, s jakou podporuje po celou dobu svého panování rozvoj snah technických a průmyslových, provolává »Slávu«, což shromáždění s bouřlivým souhlasem opětuje.

Ku konci usnáší se shromáždění zaslati kabinetní kanceláři holdovací telegram.

Po návrhu rektora prof. Novotného zmocňuje se dosavadní výbor další členy kooptovati. Předseda krátkým doslovem a díkůvzdáním všem přítomným uzavírá manifestační schůzi.

Omluvy, blahopřejné dopisy a telegramy zaslali: Jeho Exc. ministr obchodu dr. Fiedler, min. financí dr. Korytowski, min. veřejných prací dr. Gessmann, dr. Pacák, místopředseda v král. Českém hrabě dr. Coudehnove a mnoho jiných vynikajících osobností.